Csapó Endre elemző írásai 1956 forradalmáról 1964 - 2014 között - Ausztrália

A történelmet követő magyar zászlóról

A címoldalon látható címerkép jelképezi a több mint évezredet átívelő ismert magyar nemzeti történelmet.
Legszenteb legősibb alkotó eleme a Szent Korona, aki sok ősi titok, és sok nagy eseményt őrző csodálatos sorsával, őrzője volt az őt megőrző nemzetnek.
A kettős kereszt Árpád-házi királyaink legfőbb jelvénye, és az idők folyamán került a hétszer vágott mezővel a magyar hadilobogóra, amit utoljára II. Rákóczi Ferenc használt.
Az első szabadságharc bukása után ezt a zászlót a Habsburg terror eltiltotta, elégettette, és a hosszú elnyomatás alatt feledésbe is ment, és csak később lett a kettős kereszt és nyolc sáv a magyar címerpajzs együttes alkotó eleme.
A hadilobogó helyét a háromszínű zsászló (trikolór) foglalta el, mint nemzeti zászló. Eredetileg a „felvilágosodás" európai forradalmainak trikolórja (piros–fehér–kék), az olaszoknál a zöldet kapta a kék helyett, ahonnan 1830 táján így került magyar földre és alkalmazásra a Második Szabadságharc idején, mint a magyarság nemzeti harcának lobogója. Később, két címer-rendező törvénnyel vált a magyar állam hivatalos zászlójává.
A címoldalon látható zászlón a koronás címerpajzs körüli fekete mezőny jelképezi az 1956-os szabadságharc idején kivágott, elvetett bolsevista jelvény üres helyét. Így láttuk a forradalomról tudósító riportképeken fekete foltként a szabadságharcosok elszánt akaratát, ami akkor, a Harmadik Szabadságharc idején így vésődött be a világ közvéleménye tudatába.
Mindez javaslatként elhangzott 1958. augusztus 17-én, Szent István ünnepén Sydneyben, az ünneplő közönség egyetértésével. Ezt követően számos magyar emigráns lakását díszítette ez a címerkép. Szerkesztőségi műhelyemben ma is úgy mutatom be látogatóimnak:
– Ime a magyar nemzet címere.
Nagy alázattal emelem a régi, emigrációs elgondolást a megszállásból immár jórészt kilábalt nemzetem bírálatára és elfogadására, a nemzet szolgálatában soha el nem fáradt, de hovatovább elbúcsúzni is derűsen kész nemzeti emigráns. ***Csapó Endre***

ELŐSZÓ

Október 23-a az „Új Világrend" hajnala helyett annak elbuktatója lett.
Erről szól ez a könyv.
Budapest nemcsak a kommunizmusnak, nemcsak a Szovjetuniónak ártott hosszú távon, hanem elhárított egy közvetlen veszélyt is.
A második világháborúval a világ legnagyobb fegyveres hatalmává lett az Egyesült Államok. A romhalmaz felett kiépíthette gazdaságát ugyancsak világelsővé. Az alkalom kiváltotta belőle a liberalizmus régi álmának, a világ kormányzásának elszánt akarását – ezúttal már nem európai partnereivel, hanem azok ellenében. Politikusai „Új Világrend" néven emlegették a jövendő

boldog világot, amit majd a világkormány igazgat.
A vállalkozás, természeténél fogva a fegyveres erő abszolut fölényén nyugszik, érthetően földrajzilag mindenütt. Ehhez partner kellett, kézenfekvő volt a háborús szövetséges Szovjetunió alkalmazása.
Ennek két akadálya volt az ’50-es években. Egyik a szovjet állam brutális viselkedése az általa megszállt európai országokban, ami miatt az amerikai közvélemény erős politikai nyomás alatt tartotta a kormányzatot, egyúttal követelte a kommunisták kitakarítását az adminisztrációból. A másik akadály a szovjet fegyveres állomány elhasználtsága volt, de ez hamarosan elhárult az amerikai gazdasági támogatással és fél Európa kifosztásával feljavult viszonyok között.
Amerika erős nyomást gyakorolt a Szovjetunióra, a felsegélyezés ellenében szorgalmazta a még mindig terrorisztikus kormányzat fellazítását, ahogy nevezték, liberalizálódását. Erre valódi esély nyílt Sztalin halála (1953) után.
Nagy előrelépés volt az SzKP XX. kongresszusán (1956. február) tett nyilvános fellépés a sztalinizmus ellen. Moszkvából szorgalmazták az enyhülés politikáját a csatlós államok részére is. Ebben az évben az US–USSR tárgyalások Genfben már szinte barátiak voltak. A közvélemény aggályait Nyugaton a hidegháború néven nevezett látszat-ellenségeskedés színjátákaival nyugtatták le. A kommunista tábor csalogatására virágoztatták fel nyugatról Tito-Jugoszláviát.
Moszkvában is, másutt is, talán legmerevebben Budapesten volt ellenállás a párthatalom felső szintjén. De ugyanakkor Magyarországon volt a legerősebb a pártelit értelmiségi rétegében a rendszer elfogadhatóbbá tételének igénye. Ez kiemelt figyelmet kapott nyugaton ’56 elejétől.
Nincs rá bizonyítékom, de a helyzet mérlegeléséből bátran feltételezem, hogy ha Nyugat valahol és valamikor döntésre akarta vinni a szándékát, az adott viszonyok közt Budapestet tarthatta legalkalmasabbnak egy kis népi felvonulással, népakarattal demonstrálva egy megjavított szocializmust vállaló állam megjelenítésére. A nagy nap előre tervezetten, külföldön is tudottan, a nagy média érdeklődését is fölkeltve világszenzációra készült, hogy a magyar egyetemisták, a magyar nép nevében és támogatásával is, hitet tegyenek a megreformált szocialista rendszer mellett. Ebből nagyobb világszenzációt kerített volna a nyugati politikai hírverés, mint amit a vállalkozás kudarcából fellobbanó forrradalom keltett.
A többi már csak politikai rögtönzés munkája lett volna kellő média támogatással, hogy valódi történelmi jelentőségű eseménnyé avatottan „Budapest 1956. október 23.” történelmi korszakváltás napjaként szerepelne a létrejött Új Világrend hajnalaként. Ilyen fordulat a közeli megvalósulást szolgálta volna.
Ettől a „dicsőségtől” fosztotta meg a magyar nép önmagát, és mentette meg a Föld népét az Új Világrendtől, aminek alapja az US–USSR militarizmus terror uralma lett volna.
Mindaz, ami ebben az Előszóban felvillanik, érzékelhetően kifejezésre jut ebben a kötetben. A könyv a magyar forradalom tárgyában, a Magyar Élet ausztráliai hetilapban, az elmúlt évtizedek során megjelent írásaim gyűjteménye.
A könyv címében szereplő „emigrációs szemmel” kitétel alkalmazásával arra utalok, hogy az ötvenes években folyamatban volt nagyhatalmi politikai fejleményeket távol a hazától és a nyugati hírhálózat figyelésével nagyobb eséllyel szemlélhettük, mint vasfüggyöny mögött élő honfitársaink. Nagyon is érzékeltük az Egyesült Államok politikája kettősségét: harsány kommunista-ellenes propaganda és a valóságos közös hatalmi politika legalizálását célzó folyamatos diplomáciai tárgyalások Amerika és a Szovjetunió között. Ismertük az amerikaiak hírverését és általuk, válogatott emigránsokkal szervezett „rab nemzetek felszabadítása” propagandájukat (Captive Nations Week rendezvények elnöki üzenettel stb.), de azt is, hogy

nincs mögötte tartalom. Számunkra az lett volna meglepő, ha Amerika kiállt volna a magyar szabadságharc mellett akárcsak hivatalos támogató megnyilatkozással. Nehéz volt viselnünk a győztes forradalom örömére nehezedő aggodalom súlyát.
A magyar nemzet súlyos árat fizetett a szovjet–amerikai liberalizációs projekt során felvillanó lehetőség megragadásáért, de legalább hős nemzet rendkívüli cselekedeteként vonult be a történelembe, nem fasiszta lázadóként, mert akkor még normális gondolkodással élt a nemzetek társadalma. És az érem másik oldalán ott áll a tudat a nemzet emlékezetében, hogy a sok kiontott fiatal életáldozata leleplezte két világhatalom gonoszságát történetalakító következményekkel. Ne engedjük ezt feledésbe hullani! ***Csapó Endre***

Forradalom vagy szabadságharc?

A forradalom lélek dolga, a szabadságharc történelmi esemény.

Aki magyar felszabadulást vár, egyúttal forradalmár is.

A politikai fogalmak úgy tolódnak jobbra-balra, mint – hogy plasztikus példát mondjunk – Európa térképén Lengyelország. Valamikor politikai baloldalon a nemzeti baloldalt értették (a despota, nemzetközi, egymással szövetkezett monarchiák, vagyis a jobboldal ellen), a napon sütkérező, az uralkodó jobbján helyet foglaló kivételezettekkel szemben.
Azóta nagyot fordult a világ, akik a baloldalon lázítottak, a királyok palotáiba kerültek, akik ma ellenük lázítanak, azok a „jobboldali” nevet kapták örökségül, mert más nem jutott nekik, mint a vágy, ha többre nem is, hát arra amijük volt. Melléknevek: klerikális, reakciós, kulák, nyárspolgár, haladásellenes, ellenforradalmár stb.
A politikai fogalmakat a mi közelmúlt történelmünk is meglehetősen összekavarta. Nincs talán még egy szó, még egy kifejezés, amit oly érdemtelenül kompromittáltak, mint: a forradalom. Érezzük csak a különbséget a „48-as forradalom” és a „19-es forradalom” között! A kettő annyira más, annyira ellentétes előjelű, hogy önként adódik a feltevés: baj van a fogalmak körül, valamelyik nem forradalom. Mert 48-ban gondolkozva forradalmárnak lenni és a 19-es eseményeket ugyancsak forradalomnak tekinteni fogalmi képtelenség. Mégis, ebben a fogalmi képtelenségben nőttünk fel: elfogadtuk, mert így kaptuk. Az egyik forradalom jelentette a jót számunkra, a másik „forradalom” a rosszat.
A régi fogalmi zavar most új problémát okozott az 56-os „események” megjelölésénél. A probléma itt van köztünk, beszélünk róla, és mert Magyarországon ma úgy fejezik ki, hogy „ellenforradalom”, az emigrációban erős az irányzat az egész 56-os felkelést „szabadságharc” elnevezés alá vonni. A dolog minket nem foglalkoztatna különösképpen, ha a közelmúltban egy gyűlésen nem hangzott volna el egy-két ellentmondást nem tűrő kijelentés, hogy „ne használjuk a szót, hogy: forradalom!”
A tárgyilagos történelmi szakirodalom bizonyára eldönti a vitát egy későbbi időpontban, mi itt csak a magunk véleményét tálaljuk, ha úgy tetszik, szíves elbírálásra. Reméljük ugyanakkor, hogy nem ismétlődik meg a „19-es forradalom” fogalmi zűrzavara.
Tegyünk elsőnek egy megállapítást: 48 és 56 eseményei teljesen azonosak; a nemzet gyökeres változásokat követelt, forradalmat hirdetett, a forradalom győzött, a politikailag megvert hódító

fegyveres erővel lépett fel, szabadságharcos alakulatok létesültek, majd átmeneti sikerek után, külső hatalom katonai támadása nyomán a szabadságharcot leverték, a forradalom vívmányait visszavonták, az országot katonai igazgatás alá vetették.
A magyar népnek 45 és 56 között nemcsak a katonai megszállás volt a gondja, hanem a társadalmi rend erőszakos átalakítása is. A kommunista gazdálkodás bevezetésével, a túlhajtott államosítással, az ezek kapcsán elkövetett rablással annyira eltávolodtak a megszokott élettől és gazdálkodástól, hogy bármilyen változás, ami kilódítja a hatalomból az orosz megszállás labancait, ellenállhatatlanul jelent gyökeres változást, forradalmi változást a politikai és gazdasági életben.
Az orosz hatalom katonai megszállásának megszűnését nem lehet elképzelni a társadalom forradalmi átalakulása nélkül. Magyarországon a „nemzeti kommunizmus” – fából vaskarika. Magyar ember egyaránt nem tűri az idegen megszállást és a kommunista rendszert. A kettő annyira együtt jött a nyakunkra, annyira egymás kiegészítői, hogy egymás nélkül nem állhatnának meg. Aki magyar felszabadulást vár, az egyúttal forradalmár is.
Nincs a világnak kormányzata, amely makacsabbul, galádabbul, ostobább ragaszkodással reakciósabb lenne, mint a magyarországi kommunista kormány – belemerevedve egy rendszerbe, aminek ráadásul még egy hajszálgyökere sem nőtt magyar talajból. Október 23. a mozgás napja volt, és a reakció áporodott posványában a mozgást forradalomnak nevezzük. Forradalomnak nevezték cselekedeteiket a változás harcosai, „forradalmi tanácsok”, „forradalmi bizottságok”, alakultak szerte az országban. A szabadságharc csak azután jött, akkor is, ha csak napok vagy órák kérdése volt. A forradalom lélek dolga, a szabadságharc történelmi esemény. Ez utóbbit túlerő leverheti, az előbbin nem fog földi hatalom.
Ha tagadnánk az 56-os események forradalmi mivoltát, az a kommunistáknak a legjobb szellemi és politikai ütőkártya átengedését jelentené. Nem ok nélkül nevezték el azonnal „ellenforradalom”-nak. Az sem mérvadó, mit írnak a nyugati elvbarátok – hogy a magyarok csak „nemzeti kommunizmust” akartak –, ez már csak az ő helyezkedésük. Forradalmár az, aki lelkében elhatározta a megcsontosodott rendszer ledöntését, hogy helyébe jobbat segítsen, akkor is, ha azt nem tudja megfogalmazni, vagy ha elképzelése merőben más, mint egy másik bálványdöngető társáé. A forradalom céljait, törekvéseit (12 pont, 16 pont) szavakba önteni egy ember is elég, a többihez viszont tömeg kell, emberek tíz és százezrei, akik azt vallják is, akik azért készek harcolni is, halni is. Ezzel szemben az a reakciós, aki ilyen népakaratot elnyom, és az olyan rendszer részére, amelyik fegyveresen fojtja el a népakaratot, nincsen történelmi felmentés, ha száz évig húzza is hitvány hatalmát.
A 19-es „forradalmárt” és még inkább a 45-ös „forradalmárt” nem a haladás eszméi, hanem a zsákmány lelkesítette, s mögöttük egy hataloméhes csoport reakciós uralma közeledett. A mai magyarországi rendszer valóban folytatása a 19-esnek, azzal a különbséggel, hogy ennek megdöntésére még nem jött alkalom. De bizonyos, hogy amíg annak napja eljön, ég a forradalmi vágy minden magyarban, aki hazáját, népét emelni kívánja.
(Ausztráliai Magyarság, 1966. október.)

Forradalom és szabadságharc

Kísérlet egy történelmi szintézis témakörének meghatározásához

Ötvenhatban Magyarországon két élesen különválasztható történelmi esemény zajlott le. Az egyik forradalom volt, a másik szabadságharc.

Ha valaki úgy gondolja, hogy a történelmi esemény írói mindent megtettek, ha megírták az eseményeket úgy, ahogy azok történtek, az nagyon téved. A történetírás szempontjából az események leírása csak egy része a történteknek, és sok esetben nem is a legfontosabb része. Október 23-án eldördült a sorsfordító lövés a Parlament előtt. Az események lavinaszerűen zuhogtak a független Magyarország kikiáltásáig. Hogy állt elő ez a történelmi alkalom, amiben az egész ország hitt? Mindenki látta a szabadság felkelő napját, pedig még csak nem is virradt. Csak a térre kiömlő vér vádló fáklyalángja világított. De miért lőttek? Kik szervezték a felvonulást és milyen céljuk volt vele?
Igen... telve volt a levegő a változás jeleivel. A változás okai?... a XX. pártkongresszus ..., Sztalin halála ..., (máris külföldön járunk) ... Nyugat és Kelet viszonya..., a Jaltai Szerződés... , és így tovább visszafelé Trianonig..., majd annak okai..., az oroszországi forradalom..., a múlt század nemzetközi mozgalmai mind hozzájárultak több-kevesebb mértékben 56 eseményeihez. Komplex kérdés – szakmai nyelven. Kétségtelen, aki eligazodik a történelem együttható tényezői között, az másképpen fogja látni a magyar felkelést, mint az, aki ott kezdte, hogy kiment a Körút sarkára, amikor befordult az orosz tank.
Miről írjon az emigrációs havilap, korlátozott oldalain, húsz évvel az események után olyan ember tollával, aki Sydneyben élte át 56 eseményeinek idejét? Arról írjon, amiről más nem ír vagy nem írhat, ha a kornak látó szemtanúja volt.
Szeretnénk érinteni – amennyire terjedelmünk megengedi – miként viselkedett a nyugati politikai vezetőség. Ez talán az események legnyitottabb kérdése, és a válasz keresése a külföldi magyarok feladata. Néhány egészen izgató kérdés szinte fel sem merül. Például: Amerika szerepe, a jugoszlávok és kínaiak hirtelen változó viselkedése.
Az oroszok várakozó, engedékeny, határozatlan, alkudozó, majd hirtelen kegyetlen megtorlásba átlendülő magatartására van bőven magyarázat, de ezek az indokolások nincsenek bemérve a nemzetközi politika síkjaira. E hiányosság okaihoz hozzájárul az amerikai politika ködösítése, kétszínűsége, és a mi részünkről, az emigrációnak heroizáló (csak a hősiességet kiemelő) hajlama. Előbbi elegánsan letagadja, hogy nagy szerepe volt a forradalmi események kirobbantásában, utóbbi ugyanezt a szabadságharcosok érdeméül tartogatja, és mellőzi, elkerüli a tényt, hogy az események elindítói és legfőbb szereplői vezető kommunisták voltak.
Mielőtt bárki ünneprontónak nevezne, sietünk kijelenteni, hogy 1956-ban Magyarországon két élesen különválasztható történelmi esemény zajlott le. Az egyik forradalom volt, a másik szabadságharc. A forradalom a nemzetközi kommunista szervezetek belső fejleményeinek volt a következménye, a szabadságharc a magyar nép csodálatos lelki egységének, politikai tisztánlátásának, latolgatás nélküli történelmi helytállásának volt gyönyörű példája.
Érthetetlen is, és sok emigrációs visszásságnak is okozója az, hogy ezt a két eseményt nem határoltuk el élesen, a valóságnak megfelelően. Pedig a magyar nyelv is, és történelmi emlékeink is e két fogalmat teljesen különállónak tekintik. A forradalom társadalmat felforgató cselszövés, amit legtöbbször a hatalom gyakorlásából kimaradt, de ahhoz közelálló csoport robbant ki a maga érdekében, természetesen a nép részére gyártott hangzatos szólamokkal, a társadalomba beépített fizetett ügynökök vagy hasznos idióták által. Magyarországon ilyen csak egy volt, a négyéves világháborúban lefárasztott nemzet egy óvatlan pillanatában, 1919-ben. A szabadságharc fogalmát Rákóczi és Görgey népének, azt hisszük, nem kell körülírni.

Társadalmi forradalmak

A kollektivisták minden törekvése az, hogy a társadalmi fejlődésnek általuk megjelölt irányát a történelem logikájának tüntessék fel. Ezért kell végighajszolni a társadalmakat forradalmakon. A forradalom az a kollektív élmény, ami az eseményeknek azt a káprázatot adja, hogy a felfordulásból az új rendbe formálódás a nép akarata volt. A forradalomnak szinte vallásos kultusza van, és ahol az sikeresen lezajlott, azokban az országokban jognak, államformának, politikai filozófiának alapjává válik. A nyugati kapitalista világ éppen úgy esküszik a francia forradalomra, vagy éppen napjainkban Amerika a sajátjáéra, mint Szovjet-oroszország az 1917-es bolsevista forradalomra.

Az 50-es években Sztalin halálát követően a Szovjetunió vezetői új taktikával igyekeztek rendszerük részére jobb nevet szerezni külföldön az ún. liberális irányzat bevezetésével. Ez egyúttal külföldről is feltétele volt annak, hogy a baráti viszony és támogatás helyreálljon a kapitalista burzsoá kormányokkal. A liberalizálódás a csatlós országokban is megindult. Mindenütt a párton belül zajlott le a folyamat, mely abból állt, hogy a feltűnően szadista őrülteket „sztalinizmussal” bélyegezve leváltották vasalt nadrágos börtönőrökkel. Hogy a változás tervszerűen menjen és a szocialista jövő alapjaként a néphitben alkotmányos fundamentummá váljék, kinevezték forradalomnak. Ha sikerült volna, ország-világ, de még mi is itt kint tudomásul vettük volna, hogy forradalom volt ugyan Magyarországon, de nem a bolsevizmus ideológiája ellen, hanem csak eddigi módszereik ellen, egy elviselhetőbb szocialista-kollektivista államrend érdekében. Fejcsóválva mondogattuk volna itt, bús emigránsok, hogy a magyar nép 12 év alatt elfelejtette, hogy nemrégen még fegyverrel védte országának határait. Az otthoni magyarok azt mondanák egymásnak: ezt akarta a nép, ezen már kár sopánkodni.

De nem így volt. A tervezett forradalom nem sikerült. Kádár a szovjet tankokon hozta be a stabilizált, „nikotex” kommunizmust. Igaz, a szabadságharc sem sikerült, de a világot felrázta, és Rákóczi és Görgey szabadságharcai mellett ez is alapköve lesz szabadság-eszménknek. Csonka volna a fenti fejtegetés, ha a nyugatról szított forradalom okai mögött a kelet–nyugati ellentétet nem vizsgálnánk meg.

Vissza kell menni egészen az első világháborúig, mert a nemzetközi baloldali mozgalmaknak a vitája a Szovjetunióval, annak keletkezése idejére nyúlik vissza. Németország mindig is melegágya volt a baloldali titkos társulatoknak. Egyik ilyen társaság, a Pángermán Liga, amit 1890-ben alapítottak állítólagosan az oroszországi német telepesek védelmére, valójában forradalmi mozgalmakat létesített és pénzelt. A XX. század első évtizedére Anglia, Franciaország, Németország és Oroszország teljesen alá volt aknázva baloldali mozgalmakkal, melyeknek európai egyesült államok létesítése volt a jelszava. A kínálkozó alkalmat a világháború szolgáltatta, annak során mindkét fél teljesen lefáradt, és a kérdés az volt, hol sikerül előbb internacionalista kormányzatot létrehozni, ahonnét egész Európát hasonló kormányzat alá lehet vonni. Nem arról szólt a propaganda, hogy kommunista diktatúrát létesítenek, ellenkezőleg, a szebb emberi jövő, a háborúk végleges kiküszöbölése, európai összefogás stb. voltak a jelszavak, melyek iránt még az uralkodók is érdeklődő szimpátiával viseltettek, nem is említve Wilson elnököt, aki már világmegváltónak hitte magát. Lenint – mint tudjuk – a német kormány és vezérkar csempésztette Oroszországba. A német Spartacus-szövetség volt a megfelelője az orosz bolsevista mozgalomnak. Az Internacionálé tervei szerint Németországból kellett volna, mint központból, kiindulni Európa kommunizálásának. A Németország és Oroszország közötti területen a két nemzetközi irányítású állam megosztozott volna. Ennek megkönnyítését szolgálta a trianoni felosztás szláv

és nem szláv államokra, lehetőleg köztársaságokra, és a Rapallói Szerződés, amelynek alapján német szakértők iparosították Oroszországot egészen Hitler hatalomátvételéig.

Orosz irányítás alatt

Nem célunk most részletekbe menni, lényeg az, hogy Oroszországot kivéve az első világháború után létesült proletárdiktatúrák megbuktak, több országban még kísérleti állapotában. Németországban és Bulgáriában csak későn, 1923-ban fordult a helyzet visszavonhatatlanul olyan állapotba, amelyben már a kommunista hatalomátvétel kísérletei reménytelenek lettek. A Komintern (III. Internacionálé) – amely eredetileg a különböző országok kommunista pártjainak akciószövetsége – az európai fiaskó folyamán mindinkább orosz irányítás alá került. A „világforradalom" Oroszországba húzódott vissza.

A Nemzetközi Baloldal (melynek meghatározására most nem vállalkozunk, de értjük alatta a világ országainak szocialista-, szociáldemokrata-, munkás- vagy marxista pártjait, mozgalmait és azokat támogató üzleti érdekeltségeket) igyekezett az orosz bolsevista pártot is irányítása alá vonni, de annak helyzeti előnye a „megvalósult szocialista állam" révén nagy vonzást gyakorolt a nyugati munkásmozgalmakra. Lenin halálával, Sztalin hatalomra jutásával csak fokozódott az ellentét, elvi vita és pozícióharc. Ezek során a „permanens forradalmat" hirdető Trockijt Oroszországból száműzték, majd – miután külföldön eredményesen szervezkedett –, Mexikóban, 1940-ben, merénylet áldozata lett. Napjainkban újból nagy gőzt fejlesztenek a „trockijista" mozgalomnak. Mindez nem akadályozta meg Rooseveltet, hogy Sztalin államát elismerje és anyagilag talpra állítsa 1933-ban.

Felújult belviszály

A második világháborúban nyugodni látszottak az ellentétek, de utána újult erővel fellángolt a baloldali belháború. Bár a Szovjetunió látszólag (és Európában feltétlenül) egyetlen győztese lett a második világháborúnak, hamarosan szembe találta magát, ezúttal a háborús szövetségesek részéről, egy szilárd összefogással, amely további terjedésének útjába állt. Győzelmi partnerével az Egyesült Államokkal, Jaltában a mai napig is titokban tartott szerződést kötöttek (amire az elmúlt 30 év eseményei élesen utalnak), amit a jelek szerint az oroszok igyekeztek megszegni, vagy csak ímmel-ámmal tartanak be.

Bár Oroszország a második világháború után jelentős területekre, Kelet- és Közép-Európára kiterjesztette hatalmát, és befolyását egész Európára éreztetni tudta, vele szemben a nemzetközi baloldal is megerősödött. Az első szembetűnő különbség az, hogy a jugoszláv kommunista állam nyíltan szembeszállt Moszkva gyámkodási kísérletével. A „sztalinista" megjelöléssel szemben használt „trockijista" kifejezés mellé jött a „titoista".

Titoizmus néven jelölték 1948 után azt a törekvést, amivel a nem orosz kommunista pártok Moszkvától függetlenül és egyenrangúan akartak részt venni a világhódításban.

New York, London és Párizs nagy készséggel támogatta ezt a törekvést. Tito nyilvános támogatást is kapott, gazdasági és fegyverkezési segítséget Amerikától, mely mindezek ellenére ki nem fogyott abban az időben az antibolsevista szólamokból. Az indokolás Amerika részéről az volt, hogy ennek az irányzatnak a megsegítésével elősegíthető a kelet-európai államok felszabadítása.

Egy másik kifejezés is keletkezett ebben az időben: a „nemzeti kommunizmus". Ez a jugoszláv „nemzeti" kommunizmus céljául tűzte, hogy megőrzi a kommunizmus nemzetköziségét az orosz-bolsevisták öncélú nacionalista orosz-kommunizmusával szemben a különböző országok helyi viszonyai szerint kialakított önálló szervezetével. Ez persze fából vaskarika, de

Kelet-Európában véres jelentősége volt.
A magyar emigráció mindent elkövetett, hogy az amerikai politikusok „naivságát” eloszlassák és hogy „felvilágosítsák” őket a valódi helyzetről. Amerika (az emigránsok szerint) „érthetetlen okoknál fogva képtelen volt megérteni, hogy nem nemzeti kommunizmusra vágyik a magyar nép, hanem szabadságra”. Hogy ki volt a naiv, azt ma már talán többen látják. Amerika sohasem volt kíváncsi a magyar emigránsok véleményére. Tito maga megmondta, hogy: – Moszkva nyomásának enyhítése a kommunista államokban előfeltétele annak a lehetőségnek, hogy a proletariátus diktatúráját további országokban is megvalósíthassák. Moszkva – Tito szerint – akadályozza a kommunizmust világhódító útján, mert kompromittálja azt terrorisztikus kormányzásával és imperializmusával. (Támogatást a nagyhatalmaktól az kap, aki rajta van a vonalon. Az antibolsevista magyar emigráció szolgálatai nem estek egybe a nyugati politika irányával.)
A Budapesten kiadott Századok tanulmányírója, Ságvári Ágnes írja az 1972. 6. számban: „A nemzetközi áramlatokban már 1946 folyamán vita bontakozott ki a keleti és nyugati demokrácia értelmezéséről. ... A Jaltában képviselt államok célkitűzései már eleve eltérőek voltak, s így az sem szorul bizonyításra, hogy az újjászülető országok demokratizálását is sokféleképpen értelmezték. ... A háború utáni Magyarországon a belső demokratizálást kötelező erejű katonai, nemzetközi szerződések is sürgették. ... A kevés előzményre visszatekintő magyar demokrácia sorsát a szövetségesek között meglévő ellentétek a legapróbb rezdülésig jelentékenyen befolyásolták, és az imperialista taktika változásai súlyos teherként nehezedtek az ország életére. ... [Russzofil beállításban az imperialisták a nyugati burzsoá-kormányok, nem pedig a Közép-Európát bekebelező országok]... A forradalom [az 1945-ös bolsevizálás] célkitűzéseinek békés körülmények közötti fokozatos megvalósítása a koalíciós kormány keretei között zajlott, amelyben a középrétegek, a németellenes burzsoázia is szövetségesként vett részt, s rajtuk keresztül a nemzetközi burzsoá erők viszonylag jelentős befolyást gyakoroltak a belpolitikára. ... [Ide kívánkozik annak megállapítása is, hogy az 1956-os robbanás idejéig kialakult kommunista párt, az egyedüli és minden hatalmat gyakorló párt, nagy részben, intelligens rétegében feltétlenül, az említett burzsoá középréteghez tartozott, amelynek élénk kapcsolatai voltak a nemzetközi burzsoá erőkkel.] ... A júliusi potsdami értekezlet vitáiban már Kelet-Európa problémái is szerepet kaptak. Potsdamban a szocialista Szovjetunió és a kapitalista hatalmak összecsapása minden megelőzőnél erősebb volt. ... Az 1947-es év a nemzetközi erőviszonyokban fordulatot hozott. ... A Marshall-terv elutasítása [a kelet-európai államok, köztük Magyarország által is] nyílt lépés volt az új, határozottan Amerika ellenes irányvonal megvalósítása felé. A washingtoni stratégia elsőrendű célkitűzése most már nem az angol gyarmatbirodalom birtokba vétele, hanem Nyugat-Európa gazdasági talpra állítása, a kapitalista rendszer stabilizálása, valamint a Szovjetunió és a népi demokráciák bekerítése volt. ... Ebben a történelmi helyzetben az akkori magyar pártvezetőség – a hidegháborús fenyegetés pánikhangulatában – a békemozgalom nagy történelmi lehetőségét elmulasztotta. A bizalmatlanság légkörében az ellenség elszigetelése helyett az ellenség keresését tűzte ki célul. A szövetségesektől nem egyetértést, hanem teljes azonosulást követeltek meg. Az MDP [a magyarországi kommunisták pártja] vezetősége – bár a pártokat népfront-szervezetbe tömörítette – magát a népfront-politikát eleve korlátozta. ... [1972-ben még ilyen virágnyelven írtak odahaza a szabadságharcot megelőző idők rettenetes terrorjáról.] ... A JKP kérdésében megfogalmazott álláspontok ezért nemcsak a Jugoszláv Kommunista Párttal, mint párttal és Jugoszláviával, mint állammal fennálló viszonyra voltak káros hatással, hanem sajnálatos kihatással voltak Magyarország belpolitikájára azáltal, hogy a Kominform valamennyi döntését

eleve elméleti–ideológiai értelemben kötelezőnek nyilvánították.”
Az idézett néhány mondat összefoglalható az alábbiakban: Oroszország és nyugati szövetségesei között a háború után különböző okok miatt vita támadt. Ezek egyike a kelet-európai államoknak gyarmatként kezelése és a nyugattól elszigetelése volt. Moszkva emberei Magyarországon sietve kiépítették a központi irányítású pártdiktatúrát, az orosz katonai fenyegetésre támaszkodva feloszlatták a koalíciós pártokat, és még a kommunista párton belül is elhallgattatták (Rajk-per) a nyugati kapcsolatú elemeket. Minden hatalom a néhány moszkovitának a kezében összpontosult, ami – számuk kevés volta miatt – szükségszerűen az őrületig fokozott terror lehetett csak. A Nagyszláv Orosz Birodalom érdekeiért létesített Kominform gondolkodás nélküli kiszolgálása volt az egyetlen irányelv. Ez a végsőkig vezetett leszűkítés azáltal volt „sajnálatos kihatással Magyarország belpolitikájára”, hogy a nagyhatalmak viszonyában időközben előállott enyhülés miatt ez a garnitúra elveszítette lába alól a talajt. Rákosi kormányzatában és környezetében nem volt többé olyan réteg, amely az új helyzetben előretolható lett volna, hogy az új színezetváltozásnak megfeleljen.
Sztalin halála (1953 márc.) után Moszkva egymással vetélkedő vezetői versenyeztek, melyik tudja személy szerint is leginkább elnyerni a nemzetközi politika szimpátiáját. Rangsor szerint Malenkov került előtérbe, de pár hét múlva Hruscsov is felemelkedett a vezetői kollektívába, de már a XX. pártkongresszuson (1956 febr.) elhangzott emlékezetes beszéde után a Szovjetunió diktátoraként léphetett fel. A történelmi követelmény a „sztalinizmus” megszüntetése volt. Ez a beszéd, amely Sztalin egész politikáját elítélte, az amerikai diplomácia hároméves küzdelmének eredménye volt, melynek célja: olyan vezetőséget látni a Szovjetunió élén, amely egyetértően vesz részt a nemzeti államoktól és gyarmatoktól mentes új világrend kiépítésében.
Az események ettől kezdve gyorsan követték egymást. Moszkva utasítást adott a csatlóskormányoknak, hogy „liberalizálják” a kormányzást, térjenek le a sztalinista módszerekről. Április 17-én feloszlatták a Kominformot, – „a jelen évek eseményei változást hoztak a nemzetközi helyzetben, ... a Tájékoztató Iroda keretei már nem felelnek meg az új követelményeknek”. Június 20-án Hruscsov és Tito közös deklarációt adott ki a jugoszláv és szovjet kommunista pártok közötti kapcsolatok újrafelvételéről. Ez a lépés mozgásba hozta a politikai talajt Magyarországon. Már csak kozmetikai okokból is, állítólag Tito követelésére, Rákosi júliusban lemondott. Helyére, pártvezetőként Gerő lépett. Ez egyúttal jellemezte is a helyzetet; Rákosi és Gerő egykutya volt a pártnak is – mely ragaszkodott az abszolutista hatalomhoz (és nem volt elég intelligens ahhoz, hogy átlássa a nemzetközi új égboltozatot) – és a nép részére is, mely minden idegszálával érezte, hogy több változásra lenne mód, ha a szűk számú, de elszánt sztalinista gárda feloldódna mérsékeltebb elemekkel. Különösen Nagy Imre visszatérése forgott a kívánságok középpontjában. Az eseményekre nyomást gyakorolni természetesen nem volt módja a népnek, de a fentebb említett burzsoá-baloldali és félreállított intellektuel-kommunistáknak a Párton és Írószövetségen belül annál inkább. Ez a réteg elvágott külföldi kapcsolatainak kifinomult szimatával megérezte a világhelyzetben beállt változásokban rejlő lehetőségeket, és mozgékony, üzleti szellemű természetével mindent elkövetett, hogy az agyonellenőrzött merev állapoton változást idézzen elő. A korábbi jó években, amikor hirtelen emelkedett be a legmostohább körülmények közt is jelenlévő kulcshelyekre, megnőtt az igénye ahhoz, hogy alkotmányosan védett elit-osztályává csontosodjon a magyar „munkásországnak”, de ennek útját állta a szűkkeblű hatalméhes kominform-hűségű csoport levegőtlen diktatúrája. Gerő, amikor október 23-án lövetett, még örült is, hogy módot ad neki a felvonulás egy kis rendőri beavatkozásra, amitől a bársonyszéke felé kapkodó elvtársak visszariadnak odvaikba. Aligha lövetett volna, ha tudja, vagy megérzi előre az eseményeket. 1956-ban mindenki abból

az alapállásból akart kiindulni, hogy a nép akaratát képviseli – evvel operáltak a felvonulás megszervezői is –, de egyre senki sem számított: a nép ezúttal valóban akart, és pontosan ki is fejezte, hogy mit akar.
Ettől kezdve két erő működött Magyarországon, látszólagosan egy irányba, vagy nehezen elkülöníthetően. Az egyik erő a nép feltörő akarata volt, a másik a népakarat sodrával hatalomban maradni, vagy hatalomba kerülni akarók csoportja. Ezek között volt mindenféle, de elsősorban és jellemzően kommunista párttag. Ők nevezték a felkelést forradalom-nak, és nem azért álltak az élére, hogy abból orosz- és kommunistaellenes szabadságharc legyen. Mindent elkövetnek, hogy a bakon maradjanak. Olvassuk el a Néphadsereg 1956. október 29-i számát, amelyben azt olvassuk: – „A Központi Vezetőség tekintettel az előállott rendkívüli helyzetre” – Gerő helyett egy hattagú pártelnökség kormányozza a „Magyar Dolgozók Pártját”: Kádár János, Apró Antal, Kiss Károly, Münnich Ferenc, Nagy Imre és Szántó Zoltán. Az ugyancsak itt olvasható Nagy Imre elnöki rádiónyilatkozatának lényege az utolsó fejezetében domborodik ki: – „ne engedjük elveszni a 12 éves eredményeket, amiket a Magyar Dolgozók Pártjának vezetésével hoztunk létre”.
A Szabad Ifjúság október 23-i röpiratát olvasva nehéz elterelni a gondolatot, hogy az egész „forradalmat” a párt provokálta ki. Fejlécén ez áll: „Ezt a röpiratot a Szabad Ifjúság szerkesztőségének kollektívája adta ki a demokratizálásért és a szocializmusért küzdő ifjúság seregszemléjének napján 1956. október 23-án”. Vagy ugyanott a Petőfi-kör 12 pontjának 1. és 12. pontjai: „Követeljük a lenini egyenjogúság alapján álló magyar–szovjet barátságot! Szocialista demokráciát!”
Kormányzók és kormányzottak viszonya mindig hozhat ellentétet, bármilyen rendszer alatt. Hogy egy rendszer jobb vagy rosszabb, az határozza meg, hogy milyen mértékben szorítja a kormányzottakat a kormányzók uralkodása. De aki úgy számít, hogy ez képezi a forradalmak alapját: az téved. A forradalmaknak ez csupán a „társadalmi kelléke”. A forradalmakat külön meg kell szervezni.
Az események forrásvidékeit még ma is mesterséges köd leplezi. Jellemző ez az évszázados baloldali műveletekre. A részletekből mégis összeáll a kép. Egy kis írást közlünk Háy Gyulától, hogyan készült fel az október 23-i tüntető felvonulásra a Párt egyik fellegvára, az Írószövetség. (Háy Gyula 19-es bolsevista, 35-től 45-ig a Szovjetunióban élt. – „Az 1956 előtti években a revizionistákhoz csatlakozott, és jelentős szerepet játszott az októberi ellenforradalomban” – írja róla az Új Magyar Lexikon. A „revizionizmus” nem az elcsatolt területekre vonatkozik, hanem a kommunizmusnak egy irányzata, amely a Szovjetunió merev álláspontjával szemben a kapitalizmus irányában engedékeny, amennyiben az a kollektivizmus felé halad.)
Tehát, Háy Gyula írja az Irodalmi Újságban (Párizs, 1971. szeptember) – kivonatosan:
„ ... Tömegtüntetés az utcán. Tegnap este határozták el a műegyetemi hallgatók. Az íróknak is meg kell tenni a magukét.
Én az Írószövetség egyik társelnöke voltam. ...
12 pontba kell foglalnunk a követeléseinket! ... Üljetek le ... 12 pont ... Elég lesz egyetlen pont is: ki az oroszokkal! ... Ki az oroszokkal Magyarországról! ... Függetlenség! ... Normális gazdasági kapcsolatokat ... Fizessék meg világkereskedelmi áron az urániumunkat. Az alumíniumot is ... Nem hagyjuk magunkat kifosztani! ... Nemzeti függetlenség! ... Reformokat! ... Demokratizálni a közéletet! ... Nagy Imre térjen vissza a politikai életbe! ...
És újra meg újra:
A tüntetés ... Üljetek le barátaink! Hol van Veres Péter? Hol van az elnök?
Kállai érkezett! Kállai Gyula jött a pártközpontból ...

A sűrű füstfüggöny mögött az Írószövetség elnöke, Veres, paraszti formájú ősz bajuszával, Kállai gömbfejével, duzzadt ajkával.
– Üljetek le.
– Menjünk a pártközpontba! Gerő Ernőhöz! Gerőhöz magához megyünk!
Gerő akkor No. 1-nek számított a pártban, tehát az országban is ...
Soha még ennyi embert az utcán nem láttam ... Egyetemisták ... munkások is ... Egyre újabbak és újabbak jönnek ... Álljon a párt a tüntetés élére ...
Hegedűs jön ki hozzánk, a miniszterelnök:
– Tizenöt perc múlva szünet lesz, Gerő elvtárs majd idejön hozzátok.
A 12 pont kihirdetése után megindul a felvonulás. Veres és Kállai, másokkal együtt, most fogalmazza a pontokat. Veres olvassa fel a Bem-szobornál ... Sok ezren várják az írók küldöttségét ... De a pártvezetőséget is ...!
Gerő jön ki a dolgozószobájából, fájós szemmel, megöregedve:
– Mit akarnak az elvtársak?
– Fel akarjuk kérni a pártvezetőséget, hogy álljon a tüntetésünk élére.
– Nem.
– Már hiába is próbálnánk megakadályozni a tüntetést. Erre már nincs erő. De mit akarnak a tüntetők? Szocializmust, kommunizmust. A magunk ígéreteit akarjuk beváltani. Ehhez a pártnak igent kell mondania.
– Nem!
– Ha csak egy vezető elvtárs is velünk jönne ...
– Nem!
Ez az ember, aki a tömegek sűrűjében kezdte pályáját, ma már süket, ha tömegekről van szó.
– Gerő elvtárs! – próbálkozom végül. – Legalább egyet ígérjen meg nekünk. Ha a tömeg megindul, ha látja, hogy a tömeget nem lehet megállítani, nem lövet közéjük. Megígéri?
Gerő körülnéz. Aszkéta arcán bágyadt mosoly fut át.
– Megígérem. – És nyomatékkal parolára nyújtja a kezét. Férfias, megnyugtató kézszorítás ez. GERŐT azóta sem láttam.
Az ország első embere, Gerő Ernő még aznap este megnyitotta a tüzet a tüntető, akkor még fegyvertelen tömegre. Ennek az estének a halottait senki sem számlálta meg."
John C. Campbell Tito's Separate Road c. könyvében (amit az amerikai külpolitikát irányító Council on Foreign Relations adott ki) kifejti, hogy Tito Nagy Imre miniszterelnöki visszatérését támogatta: „The Yugoslav government openly approved the initial revolt in October 1956 which brought Imre Nagy back into office". Gondolom, úgy fordíthatjuk ezt hogy „initial" revolt = „ a folyamatot megindító" forradalmat. A szöveg további értelméből legalábbis nyilvánvaló, hogy a „forradalom" előre megtervezett esemény volt, esetleg Jugoszláviából. (Gerő Titonál járt Belgrádban október 22-én.) –„Ami ezután történt ezt a kedvező fordulatot hamvába fojtotta. A forradalom evvel nem ért véget, hanem tovább haladva félresöpörte a titoista megoldást és csak két lehetőséget hagyott: 1.) Nacionalista Magyarország, melyben a kommunizmusnak vagy egy kommunista pártnak aligha lenne helye, vagy 2.) kommunista Magyarország, melyben a szovjet irányítás helyreáll új, szolgálatra kész kormányzat alatt. Ahogy Tito jellemezte, a sztalinisták vaksága szerencsétlen helyzetet teremtett, amelynek során reakciósok kerültek előtérbe; a sztalinisták elleni elismert felkelés (justified revolt) általános felkelésbe torkollott, amelyben az egész nemzet a szocializmus és a Szovjetunió ellen fordult. Szovjet beavatkozás és Nyugat tétlen tartózkodása az eseményeket a 2-ik alternatíva felé döntötte el. A legtávolabb állt Titotól és kollégáitól, hogy további erőszakosság történjék és terjedjen át az

országhatárokon. Nem csak a Nagy-kormány Magyarországon, de még az ő szocializmusuk Jugoszláviában is végveszélyben volt."
Íme, az amerikai külügyminisztérium hivatalos kiadványában megjelenő nyilatkozat: Amerika is kommunista kormányzatot akart 1956-ban Magyarországon. Íme, kommunisták játszottak csak a magyar vérrel, felszították az ország reményeit, hogy ötvenezer magyar hulla fölött áldomást igyanak a kibékülésre.
Egy „magyar emigráns" az Irodalmi Újság 1956-os szerkesztője, kommunista újságíró, 56-os emigráns, majd egyetemi professzor Genovában „Budapest 1956 – History of the Hungarian Revolution" című könyvében Titohoz hasonló megállapításra jut: „A magyarországi krízis nem volt világjelentőségű. Megrázta ugyan a közvéleményt oly mérvű visszahatással, ami meghaladta a szovjet–magyar viszály kereteit, de végül is a dolog a két érdekelt fél között nyert megoldást, ha kimenetelében egyenlőtlen is volt. Szigorúan a nemzetközi viszonyok szempontjából tekintve a krízist, talán úgy vezethető be a nemzetközi történetírásba, mint egy krízis, amely boldogsággal végződött (... a crisis with a happy ending.) Az összecsapás korlátozott volt: nem voltak messze kiható következményei, a béke fennmaradt és az egyensúly helyreállt." – Ez is megérdemli a Nobel béke-díjat!

Amerika álarc nélkül

Néhány jellemző idézetet közlünk, amelyek a szomorú tény mellett – hogy Amerika külpolitikája nemzetellenes és szovjetbarát – azt is megmutatják, hogy a politika manipulált köreiben is akadnak férfiak, akik meglátják és kimondják az igazságot. Bővebb magyarázat ezekhez nem szükséges:
„1956 novemberében, az Egyesült Nemzetek termei visszhangoztak az Egyesült Államok delegátusának Henry Cabot Lodge beszédeitől, aki a magyar hazafiaknak a felháborodás ékesszólását nyújtotta fizikai segítség helyett, amiért pedig már olyan kétségbeesetten könyörögtek. Így szólott Lodge öt órával azután, hogy a Szovjet Budapestet megtámadta: »... ha volt valaha olyan idő, hogy az Egyesült Nemzetek élet és halál kérdésévé válhattak egy egész nemzetnek; ez az az idő.« Magyarország meghalt, mert az egyetlen hatalom, amely megmenthette volna, az Egyesült Államok azt választotta, hogy haljon meg – azt színlelve, hogy felmentést nyerünk felelősségünk alól, ha olyan szervezetre hárítjuk a tennivalót, mely képtelen ellátni azt." (Frank J. Johnson: No Substitute For Victory, 1962, page 148.)
Representative Michael A. Feighan hozta nyilvánosságra a nevezetes Tito-táviratot (Congressional Record, Aug. 31, 1960. page 17407):
„Bizonyára emlékeznek rá, hogy 1956. október 23-án forradalom tört ki Magyarországon, és október 28-ig a magyar hazafiak lerázták az országról az orosz elnyomókat. Egy forradalmi rezsim vette kezébe a vezetést, és öt napon át politikai űr volt. Ezek után a State Department – állítólagosan aggódva, hogy a kommunista diktátornak, Titonak a finom érzései sérelmet szenvednek – a következő táviratot küldte neki, külpolitikai szándékaink feltárása érdekében, 1956. november 2-án, pénteken délután: »Az Egyesült Államok kormánya nem tekint kedvező szándékkal olyan kormányokra a Szovjetunió határai mentén, amelyek barátságtalanok a Szovjetunió iránt.« Nem véletlenül és nem meggondolatlanul özönlötte el az imperialista orosz haderő Magyarországot 1956. november 4-én hajnali 4 órakor. A Titonak küldött távirati üzenet jeladás volt a támadásra az oroszok részére, mert bármelyik amerikai iskolásfiú tudja, hogy Tito Moszkvának a trójai lova. Nem telt 48 órába, hogy ez az áruló jeladás Tito közvetítésével feletteseihez jutott a Kremlbe."
„A magyar szabadságharcosok kétségbeesetten kérték a segítséget tőlünk, amit a Szabad

Európa Rádió útján tett ígéretek alapján véltek megkapni. Franco felajánlotta, hogy fegyvereket küld, feltéve, ha Adenauer megengedi, hogy a spanyol gépek visszafelé menet leszálljanak német területen üzemanyagot felvenni. Adenauer beleegyezett. A mi külügyi hivatalunk szokatlan sietséggel azonnal munkába állt, hogy megakadályozza ezt a tervet. Eisenhower személyes elnöki presztízsével fejtett ki megfelelő nyomást Francora és Adenauerre, ami által elérte, hogy a magyar hazafiak nem kaphatták meg a Franco által rendelkezésre adott fegyvereket." (Robert Welch: The Politician.)
Congressman Francis E. Walter, az amerikai bevándorlásügyek legrészletesebb ismerője egy rádióvita alkalmával, amit Senator Jacob K. Javits-csal folytatott az alábbi kijelentést tette: „A magyar menekültek közül, akiket az USA befogadott, az első 6200 mind kommunista volt, köztük a titkosrendőrség ügynökei. Az US Refugee Relief Administration 6200 vízumszámot igényelt »igazi menekültek« részére, amit mind a magyar kommunisták részére adott ki, ami által ezek jogot kaptak országunkban."
Az 1956-os magyarországi enyhüléssel és „forradalommal" kapcsolatos nyugati politikai megnyilatkozásokat ismerjük: bátorító és támogató volt mindaddig, amíg az események nem kívántak helytállást és támogatást. A fordulópont dátumát nehéz meghatározni, mert a változást nem merev elutasítás jellemzi, hanem körmönfont mellébeszélés. A jugoszláv és kínai viselkedés evvel szemben határozottan rávilágít az okra, amely e két kommunista kormányzat támogató magatartását ellenségessé tette a magyar forradalommal szemben. Ez az ok a varsói szerződés felmondása és Magyarország függetlenségének kinyilvánítása volt a Nagy Imre-kormány által november 1-jén. A legkörültekintőbb keresgéléssel sem találhatunk a nyugati pálfordulásra más okot, mint ezt, holott minden valószínűség szerint a Nagy Imre-kormány tagjainak ez az elhatározása az a „kétséget kizáró jeladás" akart lenni a „nemzeti önállóság kivívására", amit Eisenhower és Dulles annyiszor említett az amerikai segítség feltételeként. Az október 23. és a Titonak küldött távirat napja, november 2. között oly rövid az idő, hogy az amerikai fordulatra más esemény nem adhatott okot. Szolgáljon késői igazolásul Willy Brandt volt nyugatnémet kancellár Találkozások és benyomások című, ez évben megjelent könyvének e megállapítása: „Több ízben is tárgyaltam az amerikai, angol és francia vezetőkkel, és ezekből a tárgyalásokból vontam le azt a következtetést, hogy a jaltai egyezményt – amely Európát két részre, egy nyugati és egy keleti befolyás alatt álló zónára osztotta – a Nyugat véglegesnek tekinti." Hozzátehetjük: a jaltai egyezményt – amelyet akkor még Európán kívüli hatalmak (Churchill–Sztalin–Roosevelt) hoztak létre – Helsinkiben, az elmúlt évben a két »befolyás alatt álló zóna« összes gauleitereivel aláírattak és nemzetközi alapszerződéssé tették. Aligha lehet kétségünk aziránt, hogy Nagy Imre ez ellen a titkos megállapodás ellen vétett.
Talán kézenfekvő kapcsolatba hozni a Tito-táviratot Hruscsov jugoszláviai tartózkodásával. A horvátországi Vjesnik nevű napilap ez év április 26-i számában egy Belgrádban megjelenő könyvet ismertet (Tito nemet mondott a sztalinizmusnak), amelyből megtudjuk, hogy az orosz diktátor 1956. november 2-án Jugoszláviába érkezett Titohoz, a magyarországi események megbeszélésére. A könyv állítása szerint az Adriai tengeri Brioni szigeten, Tito kéjlakában – ahol Kelet és Nyugat titkos találkára járó diplomatái egymásnak adják a kilincset – Hruscsov „legújabb magyarországi értesülései alapján tájékoztatta Titot, hogy Magyarországon az események ellenforradalommá fejlődtek, amit egyikük sem engedhet meg. ... Egyetértettek abban, hogy a szovjetnek katonailag kell beavatkozni, s a beavatkozás utánra Hruscsov elfogadta Tito ajánlatát az új kormány megalakítására". (Tito Kádár Jánost jelölte megfelelőnek.) Nem lehet kétségünk az iránt, hogy az amerikai távirat jókor és jó helyre

érkezett.
Kínába, nem hiába messzebb van, lassabban megy a drót. A kínai kormány nyilatkozatot tett közzé november 1-jén a két nappal előbbi szovjet deklarációval kapcsolatban, amely a szovjet hadsereg Budapestről való kivonását indokolta meg (többek között): „A Kínai Népköztársaság kormánya megállapítja, hogy Lengyelország és Magyarország népe a jelenleg folyó eseményekben azt követelik, hogy a demokrácia, a függetlenség és egyenlőség megerősítést nyerjen és a nép anyagi életszínvonala a termelés mértékével emelkedjen. Ezek a követelések teljes mértékben helyénvalóak.” Erre alapította a budapesti Irodalmi Újságban elhelyezett nyilatkozatát az Írószövetség, hogy Nyugat és Kelet egyaránt velünk van.
De négy napra rá már Pekingben is másképpen nézett ki a „magyar nép jogos követelése”: a november 4-én a magyar főváros ellen intézett hajnali tömegmészárló tanktámadást követő napon, november 5-én már Peking is a jaltai vonalon áll. A kínai központi pártlap első cikkében a magyar szabadságharcosokat fasisztáknak bélyegzi, továbbra is dicsőítve a magyar népet, de most már – dialektikusan – azért, hogy lerázta a fasiszta uralmat magáról. (Mármint a szovjet tankokkal.) December 29-én egy kínai kormánynyilatkozat már őszintébb, már nem a népről beszél: „Mi, kínai kommunisták nagy megelégedéssel látjuk, hogy Lengyelország és Magyarország kommunista pártjai erős kézzel szüntetik meg a gonosz elemek működését, melyek szovjetellenes rágalmakat koholnak és nemzeti ellentéteket kavarnak fel, testvéri országokkal szemben.”

A munkástanácsok

Mi magyarok hajlamosak vagyunk a történelmet csak harci eseményeken keresztül megítélni. Ez talán az oka annak is, hogy a magyar szabadságharcot a november 4-i mészárlással befejezettnek tekintjük. A szabadságharc külföldi irodalma szinte átsiklik amellett a tény mellett, hogy mind azért, ami a kommunisták által szervezett felvonulást szabadságharccá, majd nemzeti ellenállássá tette, a magyar ipari munkásság hozta meg a legnagyobb áldozatot. A november 4-i orosz tanktámadás sunyi stratégiája is onnan ered, hogy a frissen behozott orosz csapatok puskásainak a felkelők ellen irányítása helyett az alvó Budapest utcai épületeit lőtték halomra, lezárt tankokból órák alatt őrült ámokfutóként, legyilkolva sok ezer embert, még mielőtt ezek a csapatok is rájönnek arra, hogy munkások ellen használják fegyvereiket.
Ez a támadás nem a fegyveres szabadságharcosokat érte, hanem közvetlenül az ártalmatlan alvó lakosságot, de céljaként a kormányt pusztította el, amely nem volt képes teljesíteni azt a feladatot, hogy a forradalom vívmányaiból a pártdiktatúra részére hatalmi bázisokat létesítsen. November 1.-jén Kádár még dicsérte rádióbeszédében a forradalmat, de még aznap este, Münichhel együtt eltűnt Budapestről. Malétert, a honvédelmi minisztert az oroszok 3-án megbeszélésre hívták. Kádár miniszterelnökként tért vissza 3 nap múlva, Malétert elhurcolták. A kormány többi tagja a támadás napján, Nagy Imre hajnali rádiószózata után (melyben a kormány megvédésére szólította fel a nemzetet) a jugoszláv követségen keresett menedéket. Ezzel az orosz támadás elérte célját: kicserélte a kormányt és a szervezett fegyveres ellenállást lehetetlenné tette. Csak ezután fordult az orosz támadás a fegyveres szabadságharcosok és katonák ellen. Budapest belvárosában még három napig állt a harc, míg a nyolcadik kerületben és a külváros ipartelepein még egy hét múlva is kitartottak, a pécsiek, a komlói bányászok december közepéig okoztak gondot az ellenségnek.
A fegyveres harcok végeztével a magyar szabadságharcnak új fejezete kezdődött. Magyarországon az orosz diktatúra bevezetése óta erőltetett ütemben fejlesztették a nagyipart. Társadalmi következményként a munkásosztály az ország legnépesebb szelvényévé lépett elő.

A nemzetközi baloldal szabályait követve itt is a munkások nevében történt minden. Ki is építették a munkásság intézményeit, de felülről és csak papíron. Valójában minden intézkedés a bürokrácia csúcsáról jött, és a szakszervezetekben ugyanúgy a pártemberek dirigáltak, mint a gyárirodákban.
Mint említettük, a felvonulást nem a munkások, hanem a bürokrácia húsosfazekai körül elhelyezkedő kiváltságos réteg; pártemberek, írók, diákok szervezték, hogy a Rákosi által leszűkített központi vezetőséget arra kényszerítsék, hogy a hatalom gyakorlásába szélesebb rétegeket vonjanak be. Ennek végrehajtására egyébként az oroszok adták az utasítást, de Rákosi és klikkje szabotálták a folyamatot: hiszen féltek megosztani a hatalmat azokkal, akiket előzőleg kínoztak, börtönöztek.
Senki sem számított arra, erre még sehol sem volt példa, hogy az eseményekbe egy új hang szól bele, mégpedig döntően és irányítóan: a munkásság. Úgy jártak vele, mint a Molotov-koktéllal. A magyar munkás tíz évig nyelte a munkáskultusz hangzatos szólamait, és élte a kaptári méhek másnak izzadó életét. A nevezetes 16 pontban is csak a létminimum megállapítását követelték a munkások számára.
Amikor a Rádió előtt megszólalt a géppuska, akkor lépett be a munkásosztály az események történetébe. – Lövi a népet az ÁVH – hangzott a gyárakba rohanó szemtanúk kiáltása, és mintha szervezték volna, a gyárak ontották a fegyvert, a harcost, a szállítóeszközt.
Megkezdődött a szabadságharc. A hatalom fegyveres eszközei órákon belül kiestek a Gerő-kormány kezéből. Hiába tette Kádárt utódául, a nép Nagy Imrét akarta, felemelte és irányította is. Forradalmi munkástanácsok alakultak szerte az országban, és egymással összeköttetést létesítettek. A hatalmi eszközök után kézbe vették a közigazgatást, valósággal ellátták a parlament szerepét. Követeléseik a kormánytól csodálatosan egységesek voltak. Az általános sztrájk fegyverét is a kormánynak szegezve, azt valósággal irányították, és kényszerítették az oroszok kivonulásának, a semlegességnek, a Varsói Szerződésből való kilépésnek kinyilvánítására.
Az orosz tankokon visszatért Kádárnak sem volt könnyebb dolga, csak annyival, hogy a fegyveres hatalmat az oroszok gyakorolták. Az igazi harcos szellem, az egyéni bátorság, a puskacsövekkel, a biztos megtorlással is szembenéző helytállás három hónapja még csak ezután következett. Ha a szó, szocializmus, nem volna annyira lefoglalva pártcélokra, azt mondanánk Magyarországon született meg a valódi szocializmus. A munkástanácsok magyarországi gyakorlata, vagy gyakorlatba még nem tett elvei, a munkások nemzeti érdekeinek alapjaira épültek fel, és teljesen eltérnek a nyugati és a keleti munkáspolitikától. A nagyvilág munkásmozgalmai sokat tanulhatnának a magyar példából, miként kell alulról fölépíteni valódi munkásszervezetet.
Egyszer talán lesz helyünk erről bővebben írni, és arról is, mi az oka az 56-os magyar emigráció szervezetlenségének és politikai következetlenségének.
(Ausztráliai Magyarság, 1976. december).